

# Småbørnskonference 2016

*Udvikling af åbenhed for børns  
perspektiver i vuggestue og dagpleje*

Lone Svinth, Adjunkt og ph.d., DPU

# Hvorfor er det (stadig) nødvendigt at have fokus for voksen-barn samspil i dagtilbud?

- Danmark har uofficiel verdensrekord i pasning af 0-2årige, men vi har (relativ) begrænset viden om kvaliteten af danske dagtilbud
- Voksen-barn samspillet er vigtigste enkeltstående kvalitetsparameter
- Bølger af instrumentelle og kundskabseffektive strømninger fra policy øger behovet for at gentænke voksen-barn samspillet på dagtilbudsområdet (Svinth, 2013)

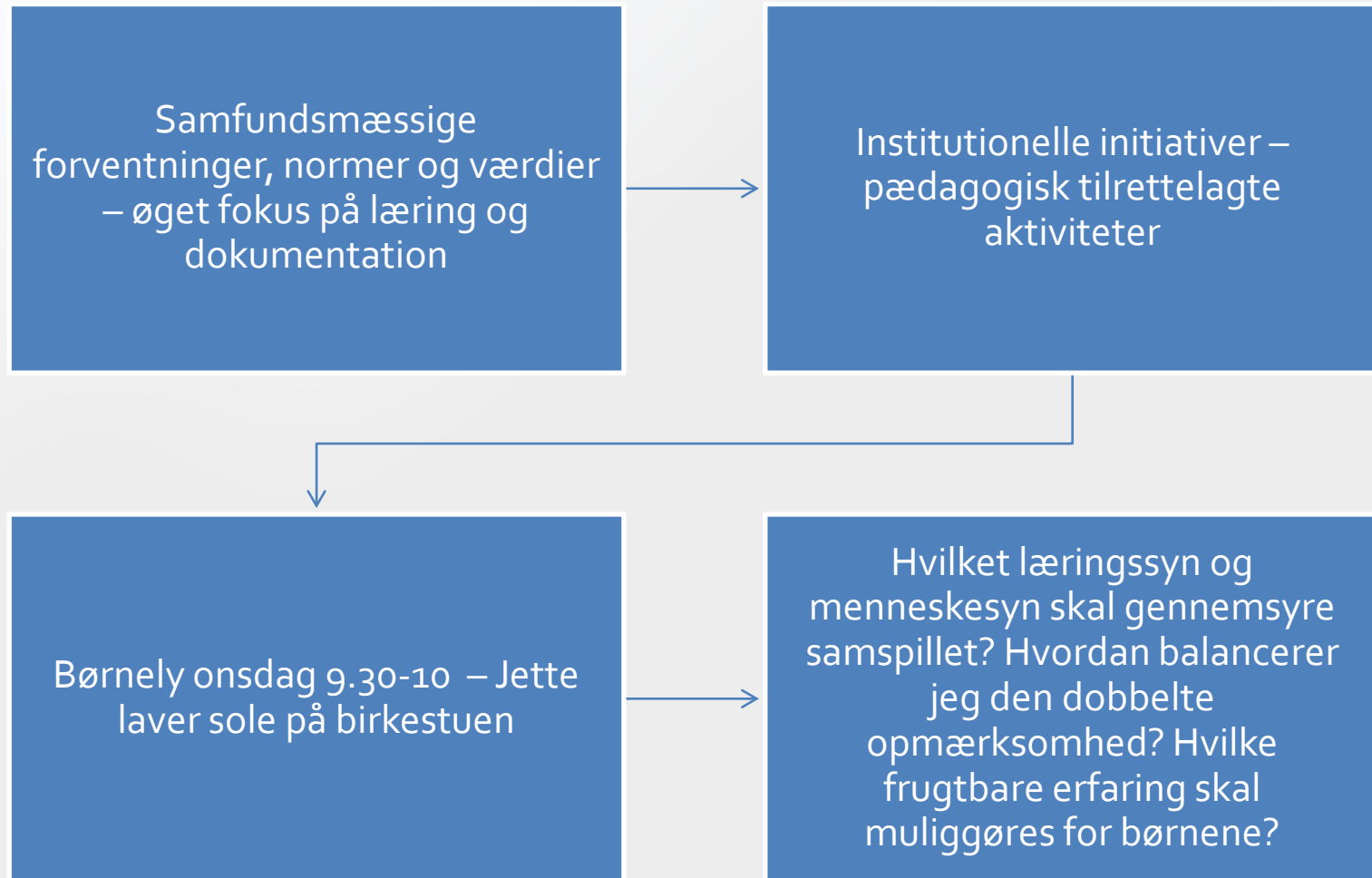
# Et eksempel.... (Svinth, 2013)

*En gruppe på tre børn og en pædagog sidder omkring et bord, hvor de færdiggør en aktivitet, der blev påbegyndt dagen før. Børnene er blevet instrueret i at lave sole til ophængning på stuen. Til det bruger de gule paptallerkner og piberensere, der fastgøres som solstråler. Pædagogen laver huller til piberenserne med en hullemaskine, og børnene skal fastgøre piberenserne som solstråler. Sandra (4 år) har sat piberenserne, så de stikker lige meget ud på begge sider af hullerne i tallerkenen. Pædagogen opdager det og tager tallerkenen ud af pigens hånd og siger: "Hey Sandra, de [piberenserne] skal ikke sidde på den måde, det er meningen, de skal ligne solstråler". Pædagogen fastgør nu piberenserne i den ene ende. Sandra sidder stille med nedsunkne skuldre og kigger på, at pædagogen retter på alle piberenserne. "Du klarer det fint", siger pædagogen. Efter nogle sekunder forlader Sandra stille bordet, og pædagogen færdiggør solen, så den ligner de andre.*

# Pædagogens dobbelte opmærksomhed

- Som også Rogoff (2003) påpeger kan aktiviteter der er struktureret forholdsvis hierarkisk være tilbøjelige til tillægge barnets perspektiv mindre betydning.
- Stor pædagogisk udfordring at balancere mellem forskellige perspektiver, målsætningen i læreplanen og det 'situationen kalder på' (Svinth, 2013)
- Pædagogen skal kunne overskue en situation i sin helhed (ved fx at have en plan for aktiviteten i baghovedet), samtidig med at hun tillader, at bl.a. børns fascinationer lægger beslag på hendes opmærksomhed i det levede samspil (Fink-Jensen, 2006)

# Målorienteringen kan spænde ben for pædagogisk åbenhed for barnets perspektiv



# Dagtilbud - arena for mellemmenneskelige og eksistentielle aktiviteter

- Subjektiviteten er intersubjektivt konstitueret (von Wright, 2000)
- Relationer er derfor et mål i sig selv (Gergen, 2009). De er ikke (kun) et middel til socialisering eller kundskabsproduktion – det er dem som gør os til mennesker
- Et opgør med den fremmedgørelse der kan ligge i, at barnet bliver et objekt for læring

# Relationel pædagogik

- Når vi gør os ansvarlige for relationer, træder vi uden for den individualistiske tradition: Omsorgen for relationen bliver det primære (Gergen, 2009).
- At være ansvarlig i forhold til relationer vil først og fremmest sige at bevare en proces, hvor voksen og barn skaber mening i fællesskab

# Åbenhed for barnets perspektiv....

- Åbenhed er en villet indstilling hvor vi "gør os åben og giver plads (tid, stilhed, ro, nærvær) for forundringen, indfaldet og forståelsen" (Thorbjørn Hansen, 2010: 21)
- "Åbenhed indebærer en accept af, at noget kan gøres gældende over for mig, noget der måske er i modstrid med min egen mening eller forforståelse" (ibid.)
- Når pædagogen lytter, ser og på andre måder tilnærmer sig barnets perspektiv, bliver det muligt at få indblik i barnets *intentioner* og *meningsdannelse* (Davies, 2014)
- Hvad forsøger barnet at kommunikere? hvordan oplever barnet verdenen lige nu og her?



# Pædagogens åbenhed for barnets perspektiv har betydning for...

- Barnets involvering og engagement (Emilsson & Folkesson, 2006; Emilsson, 2007)
- Barnets erfaringer med at opleve sig mødt (Bae, 2004, Hundeide, 2004)
- Barnets læring og udvikling (Sheridan & Pramling Samuelsson, 2009; Svinth, 2013)

# Mange paradokser/dilemmaer forbundet med pædagogers åbenhed for børnenes perspektiv

- Nævnes af mange forskere som forudsætning for børns læring og udvikling, men undersøges sjældent
- Stor pædagogisk udfordring at slække på kontrollen så børnene kan bidrage til at forme praksis
- Stor pædagogisk udfordring at stille sig åben for børnenes perspektiv, selv når man sidder med en lille gruppe børn.

# Eksempel på hvordan åbenhed for barnets perspektiv kan udvides

85 deltagere i 'Samspil og Læring' eksperimenterede i aktionsforskningsprojektet Barnet i Centrum med at øge åbenheden for børns perspektiver

## Forskningsspørgsmål

- Hvordan får en pædagogisk bestræbelse om åbenhed for barnets perspektiv betydning for voksen-barn samspillet og barnets deltagelsesmuligheder i vuggestue eller dagpleje?

Kilde: Svinth (2016)

# Deltagerne i 'Samspil og Læring' fik følgende opgave:

- Udvælg et barn som du ønsker at udvikle dit samspil i forhold til
- Vælg en uge hvor du min. i tre selvvalgte dage er *særlig opmærksom på og åben overfor* dette barn (dets intentioner, dets bidrag til praksis, hvad det forsøger at kommunikere og deltage i)
- Beskriv forandringerne i din måde at møde barnet på
- Beskriv (i praksisfortællinger) hvordan din særlige opmærksomhed får betydning for (1) dit samspil med barnet (2) barnets oplevelser/erfaringer og deltagelsesmuligheder

# Vi undersøgte....

Hvad sker der når pædagoger og dagplejere stopper op og bliver nysgerrige på samspilssituationer som udfordrer dem?

- FX: "Sofie (1,11 år) er i en periode, hvor hun ikke har lyst, til at gøre, hvad jeg synes hun skal". Eller "Asta (1,6 år) er ikke særlig tålmodig, når hun er sulten, hun er en pige, der ofte sætter i et skrig, hvis hun bliver irettesat, eller ikke lige får sin vilje". Eller "Johan (2,1) har daglige konflikter med de andre børn, han slår og sparker og de er bange for ham"
- Hvornår opstår der konflikter? Hvad forsøger barnet at kommunikere i disse konflikter? Hvad sker der hvis jeg prøver at forstå situationen fra barnets perspektiv? Hvordan får min forholdemåde betydning i situationen? Hvad sker der, hvis jeg justerer samspillet?

# Praksisfortælling fra undersøgelsen

**Frokost i dagplejen fire piger i alderen 2,10; 2,10; 2,11 og Asta på 1,6 år**

“Vi sidder alle sammen ved bordet, jeg er ved at smøre mad og børnene fortæller hvad de vil have på deres mad. Jeg rækker fadet rundt så de selv kan tage den mad de vil have, jeg rækker også fadet til Asta, som kigger op på mig og smiler over hele hovedet, da jeg plejer at tage til hende, hun tager glad en makrel mad. De store siger, at de vil have børnehavemadder, så jeg skærer deres i kvarte. Jeg tager så Astas tallerken og vil til at skære maden i mindre bidder, men Asta protesterer vild og ser surt på mig. Jeg spørger om det er fordi hun også vil have børnehavemadder, Asta griner og siger ja. Jeg skærer også hendes mad i kvarte. Asta har lidt svært ved det og bliver godt smurt ind i makrel. Hun er så glad, fordi hun kan det samme som de store”.

*Uddrag af dagplejerens refleksioner over situationen:*

“Jeg tænkte lige i starten, at jeg ville skære maden ud da jeg ikke lige gider det griseri, men blev enig med mig selv om, at selvfølgelig skal Asta have lov at prøve at spise børnehavemadder som de andre. Asta blev meget glad og stolt over at kunne det samme som de store piger”.

# Centrale pointer

- Kun fra et *individualistisk perspektiv* giver det mening at holde barnet ansvarligt for uheldige handlinger og karaktertræk
- Fra et *relationelt perspektiv* bliver det synligt, at barnets handlinger ikke kan forstås uafhængig af de relationelle betingelser, som handlingerne er indlejret i
- Når voksnes pre-refleksive og automatiserede forståelser af barnet og situationen sættes til side bliver barnets udtryk, intentioner og initiativer mere synlige

**Kilde:** Svinth (2016) Udvikling af pædagogisk åbenhed for børns perspektiver og deltagelse i vuggestue og dagpleje. Pædagogisk Psykologisk tidsskrift, 53(01)

# Undersøgelsens resultat

åben og nysgerrig forholdemåde



muliggør nye forståelser af barnet  
og dets meningsdannelse



kan bane vej for et mere varieret  
og nuanceret samspil



som udvider barnets deltagelse i  
dagtilbuddets hverdagsliv





**Mange tak for  
opmærksomheden**